

آسیب‌شناسی دو قطبی‌گری از دیدگاه مقام معظم رهبری در جامعه کنونی

نام و نام خانوادگی نویسنده: شیرین شیرینی نجار

چکیده

دو قطبی‌گری به عنوان یک آسیب اجتماعی، به ویژه در جوامع معاصر، تهدیدی جدی برای وحدت ملی، انسجام اجتماعی و امنیت ملی به شمار می‌رود. این پدیده از تضادهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی میان گروه‌ها و اقشار مختلف جامعه ناشی می‌شود و می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد شکاف‌های عمیق داخلی گردد. مقام معظم رهبری در سخنان خود همواره بر اهمیت وحدت ملی تأکید کرده‌اند و از دیدگاه ایشان، دو قطبی‌گری به عنوان یک تهدید داخلی می‌تواند امنیت ملی را به خطر اندازد و کشور را در برابر بحران‌های داخلی و خارجی آسیب‌پذیر کند. این آسیب، از آنجا که دشمنان کشور به راحتی می‌توانند از اختلافات داخلی بهره‌برداری کنند، زمینه‌ساز تضعیف قدرت کشور و کشورهای اسلامی به ویژه در برابر چالش‌های جهانی می‌شود. از این رو، پیشگیری از دو قطبی‌گری نیازمند توجه جدی به اشتراکات ملی، تقویت همدلی میان اقشار مختلف مردم، و پرهیز از سیاست‌ها و رسانه‌هایی است که موجب تشدید تنش‌ها و درگیری‌ها می‌شوند، موضوع این تحقیق، آسیب‌شناسی دو قطبی‌گری از دیدگاه مقام معظم رهبری در جامعه کنونی است که در آن به تحلیل و بررسی نگاه مقام معظم رهبری نسبت به دو قطبی‌گری و آثار منفی آن پرداخته می‌شود.

واژه‌های کلیدی: آسیب‌شناسی، دو قطبی‌گری، مقام معظم رهبری

۱- مقدمه

در سال‌های اخیر، جامعه ایران با نوعی چندپارگی فکری و جناحی مواجه شده که می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای بر همبستگی ملی، اعتماد عمومی و انسجام اجتماعی داشته باشد. این وضعیت، که در قالب دو قطبی‌گری‌های مختلف سیاسی، فرهنگی و اجتماعی نمود پیدا کرده، از سویی موجب تضعیف توان ملی در برابر تهدیدهای بیرونی و درونی می‌شود و از سوی دیگر، سرمایه اجتماعی کشور را با فرسایش مواجه می‌سازد. با توجه به تأکیدات مکرر مقام معظم رهبری بر اهمیت وحدت، پرهیز از اختلاف‌افکنی و هوشیاری در برابر ترندهای دشمن، واکاوی این مسئله ضرورتی جدی یافته است.

در چنین شرایطی، این پرسش اساسی مطرح می‌شود که دو قطبی‌گری در جامعه کنونی ایران چه آسیب‌هایی به همراه دارد و رهبر انقلاب برای مقابله با آن چه راهکارهایی ارائه کرده‌اند؟ همچنین این تحقیق در پی آن است که با تکیه بر بیانات رهبری، نشانه‌ها و عوامل مؤثر در شکل‌گیری دو قطبی‌ها را شناسایی کرده و بر اساس آن، راهکارهایی برای حفظ وحدت و افزایش همدلی ملی ارائه دهد.

بررسی این موضوع از آن‌رو اهمیت دارد که تداوم دو قطبی‌سازی می‌تواند وحدت ملی را - که ستون فقرات امنیت و پیشرفت هر کشور است، به مخاطره اندازد. بنابراین، توجه به هشدارهای رهبری در این زمینه و بهره‌گیری از رهنمودهای ایشان، می‌تواند مسیر برون‌رفت از این چالش را برای مسئولان، نخبگان و مردم هموار سازد.

۲- مفهوم‌شناسی

۲-۱ آسیب‌شناسی

واژه‌ی آسیب‌شناسی نخست در حوزه‌ی علوم زیستی و طب متداول شد و آن‌گاه به علوم اجتماعی وارد شد. این واژه از نظر لغوی، از دو واژه‌ی پاتو (patho / pathos) به معنی رنج، درد و عذاب، و لوژی (logy / logos) به معنی مطالعه تشکیل شده است^۱ و یا به معنای «مطالعه‌ی علت بیماری و علائم مخصوص مرض و یا علائم غیرعادی هر چیزی»^۲ است.

در اصطلاح، مقصود از آسیب‌شناسی انقلاب اسلامی عبارت است از:

^۱ مرتضوی، ۱۳۸۸

^۲ آریانپور، ۱۳۵۳: ۱۵۶۹

«شناسایی آن دسته از عوامل مهم و مؤثری که شکل‌گیری و تداوم آن‌ها می‌تواند فرآیند تحقق اهداف و آرمان‌های انقلاب را متوقف و یا کند نماید»^۳.

در مجموع، می‌توان گفت آسیب‌پذیری به موقعیت یا شرایطی اطلاق می‌شود که یک هویت فردی یا جمعی را مستعد خسارت، تخریب و شکست نماید. بدین جهت، وقتی می‌گوییم آسیب‌شناسی انقلاب، باید در پی آن باشیم که چه مجموعه عواملی سلامت انقلاب را مورد آسیب، تهدید، خسارت، تخریب و در نهایت شکست قرار می‌دهد^۴.

۲-۲ دو قطبی‌سازی

در شرایط فعلی، جریانی خاص با بهره‌گیری از سیاه‌نمایی علیه نظام و ایجاد دو قطبی‌های واهی، تلاش دارد با القای ترس در میان مردم، اعتماد عمومی را جلب کرده و کرسی‌های بیشتری در قدرت کسب کند. این جریان، به اصطلاح، در مسیر "فتح سنگر به سنگر" گام برمی‌دارد.

از سوی دیگر، عملکرد دولت یازدهم و پرداختن به برخی حاشیه‌ها و اظهارنظرهای متفاوت، به دو قطبی کردن فضای جامعه دامن زده است. مدافعان و طراحان دو قطبی‌سازی، بیش از آنکه برنامه‌ای برای اداره کشور داشته باشند، بر نفی و نقد قطب مقابل تمرکز دارند. در چنین فضایی، اعتدال به معنای حقیقی آن ممکن نیست و مسائل با عینک افراط و تفریط تحلیل می‌شوند. برای مثال، در موضوع هسته‌ای، دو قطبی‌سازی به حدی شدت یافت که افراد یا در دسته "دلوپسان" و مخالفان مذاکرات قرار می‌گرفتند یا موافقان، و امکان وجود موضع سومی متصور نبود. ادامه این روند، در نهایت، رهبر انقلاب را به موضع‌گیری واداشت:

"دولتی‌ها هم مراقب باشند، دودستگی در مردم به وجود نیاورند، حاشیه‌سازی نکنند، بعضی حرف‌های غیرلازم مطرح نشود؛ این یکپارچگی مردم ما، این همت بلند مردم ما، این ایمان مردم ما، درست مورد استفاده قرار بگیرد، ان شاء الله راه این کشور باز بشود"^۵.

۲-۲-۱ بررسی ماهیت دو قطبی‌سازی

پیش از بررسی پیامدهای دو قطبی‌سازی، باید به این پرسش پاسخ داد که آیا دو قطبی‌سازی و مرزبندی میان "خود" و "دیگری" ذاتاً نادرست است یا خیر؟ در پاسخ کوتاه باید گفت که دو قطبی‌سازی و مرزبندی، در

^۳ اخترشهر، ۱۳۸۵: ۱۹۳

^۴ مطهرنیا، ۱۳۸۲: ۷۵

^۵ سخنرانی مقام معظم رهبری ۹۴/۱۰/۹

ذات خود امری مذموم نیست. این پدیده، بسته به نوع و هدف آن، می‌تواند مثبت یا منفی باشد. مرزبندی با دیگران گاه حقیقی و گاه مجازی است:

الف) دو قطبی حقیقی

مرزبندی با دیگران و ایجاد "غیریت" در ادبیات دینی و سیاسی اسلام امری تأییدشده است. دوگانه‌هایی مانند حق و باطل، مؤمن و کافر، خیر و شر، دارالاسلام و دارالکفر، نشان‌دهنده‌ی این مرزبندی‌ها هستند. این دوگانه‌ها بر اساس تمایلات زودگذر انسانی ساخته نمی‌شوند، بلکه ریشه در حقیقت دارند و وظیفه ما شناخت و عمل به آن‌هاست.

قرآن کریم و ائمه اطهار(ع) ضمن تأکید بر این مرزبندی، نوع تعامل جامعه دینی با غیر دینی را نیز مشخص کرده‌اند. برای مثال، قرآن کریم در روابط میان مؤمنان و کفار، مرزبندی‌هایی قائل شده و برقراری روابط صمیمانه با آنان را نهی می‌کند:

- نهی از ولی قرار دادن کفار: "مؤمنان نباید کافران را به‌جای مؤمنان به دوستی برگزینند".^۶

- نهی از ورود غیرمؤمنان به جمع مؤمنان: "آنان نباید جز خدا و پیامبرش و مؤمنان را محرم اسرار خود قرار دهند."^۷

- نهی از دوستی صمیمانه با غیرمؤمنان: "ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بیگانگان را محرم اسرار خود نگیرید."^۸ همچنین، مسئله‌ی حق و باطل و مرزبندی میان آن‌ها در آموزه‌های دینی بسیار مورد تأکید قرار گرفته است:

۱. "بلکه ما حق را بر سر باطل می‌گوییم تا آن را هلاک سازد و این گونه، باطل محو و نابود می‌شود!"^۹

۲. "خدا باطل را محو و حقیقت را با کلمات خویش پایدار می‌کند."^{۱۰}

۳. "کسانی که ایمان آورده‌اند از حق پیروی می‌کنند، و آنان که کافر شده‌اند تابع باطل‌اند."^{۱۱}

امیرالمؤمنین(ع) نیز تأکید دارند که نمی‌توان هم‌زمان در هر دو جبهه‌ی حق و باطل قرار گرفت:

^۶ آل عمران/ ۲۸

^۷ توبه/ ۱۶

^۸ آل عمران/ ۱۱۸

^۹ انبیاء/ ۱۸

^{۱۰} شوری/ ۲۴

^{۱۱} محمد/ ۳

"آگاه باشید! آن‌ها که از حق سود نگیرند، زیان باطل دامنشان را خواهد گرفت، و آن‌که هدایت او را به راه راست نبرد، گمراهی او را به وادی هلاکت می‌کشاند"^{۱۲}.

در اندیشه‌ی امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری نیز، جبهه‌بندی میان "خودی" و "غیرخودی" روشن و مشخص است. مفاهیمی مانند جبهه‌ی حق و باطل، فقر و غنا، انقلابی و غیرانقلابی، بارها در سخنان ایشان مورد تأکید قرار گرفته است.

- امام خمینی(ره): "امروز جنگ حق و باطل، جنگ فقر و غنا، جنگ استضعاف و استکبار، و جنگ پابرهنگها و مرفهان بی‌درد آغاز شده است."

"جنگ ما جنگ حق و باطل بود و تمام‌شدنی نیست، جنگ ما جنگ فقر و غنا بود، جنگ ما جنگ ایمان و رذالت بود و این جنگ از آدم تا پایان زندگی بشر ادامه دارد."

- مقام معظم رهبری: "بدانید که مبارزه‌ی حق با باطل، که ملت ایران آن را با پرچم اسلام آغاز کرده، تا سرنگونی استکبار ادامه خواهد داشت."

بنابراین، دو قطبی‌سازی در چارچوب نظام ایدئولوژیک اسلامی، امری حقیقی است و وظیفه‌ی هر مؤمنی حفظ این مرزبندی‌هاست. برخی تلاش دارند با طرح مفاهیمی همچون "اسلام رحمانی"، بخش عمده‌ای از معارف دینی را که ماهیت سلبی دارند نادیده بگیرند، در حالی که چنین قرائتی ناقص و تحریف‌شده از اسلام است.

ب) دو قطبی غیرحقیقی

دو قطبی غیرحقیقی ویژگی‌هایی دارد:

۱. درونی بودن: برخلاف دو قطبی حقیقی که میان جامعه‌ی دینی و غیر دینی است، دو قطبی غیرحقیقی در درون جامعه‌ی اسلامی شکل می‌گیرد.

۲. ساختگی بودن: دو قطبی غیرحقیقی، برخلاف دو قطبی حقیقی، بر اساس امیال و منافع انسانی ساخته می‌شود و اصالت ندارد.

۳. ارتباط یک‌طرفه با جبهه‌ی باطل: در این نوع دو قطبی، یکی از طرفین دعوا در جامعه‌ی اسلامی، به‌نوعی با جریان باطل خارجی مرتبط است.

روانی و اقتصادی، و در نهایت جدایی مردم از بدنه نظام است. این فشارها با همراهی جنگ روانی و رسانه‌ای به یک جنگ ترکیبی تمام‌عیار تبدیل شده است.

«هدف دشمن از تحریم‌ها فشار به مردم برای جدایی آنان از نظام است. آن‌ها می‌خواهند مردم را در مقابل نظام قرار دهند، در حالی که مردم هوشیارتر از آن هستند که در تله دشمن بیفتند. دشمن جنگ اقتصادی را شروع کرده، اما مردم با صبر، مقاومت و تلاش می‌توانند این جنگ را نیز با موفقیت پشت سر بگذارند.»

ج) نفوذ فرهنگی و تضعیف هویت اسلامی-ایرانی: یکی دیگر از راهبردهای دشمنان، ترویج سبک زندگی غربی و تلاش برای زدودن هویت اسلامی و ایرانی از جامعه، به‌ویژه جوانان است. دشمن می‌کوشد از طریق تضعیف بنیان خانواده، فروپاشی اخلاق عمومی و کم‌رنگ‌سازی ارزش‌های دینی، ملت را از درون تهی و در برابر تهاجم فرهنگی، خلع سلاح کند.

«تهاجم فرهنگی یک واقعیت است. دشمن می‌خواهد با استفاده از ابزارهای فرهنگی، بنیان‌های اعتقادی، اخلاقی و هویتی جوانان ما را تضعیف کند. هدف آن‌ها این است که نسل جوان را از هویت اسلامی-ایرانی جدا کرده و یک جامعه بی‌ریشه و تابع غرب ایجاد کنند.»

د) اختلاف‌افکنی مذهبی و قومی از بیرون: دشمنان خارجی با حمایت از فرقه‌گرایی، تجزیه‌طلبی و تحریک اختلافات قومی و مذهبی در کشور، به‌دنبال ایجاد بحران‌های داخلی و در نهایت بی‌ثبات‌سازی ایران هستند. این سیاست کهنه «تفرقه بینداز و حکومت کن»، امروز با ابزارهای جدید و شبکه‌سازی در فضای مجازی دنبال می‌شود.

«امروز دشمنان سعی دارند با ایجاد تفرقه میان شیعه و سنی، میان فارس و عرب، ترک و کرد، اقوام و مذاهب مختلف، کشور را به سمت آشوب سوق دهند. اما وحدت اسلامی و وحدت ملی، سد محکمی در برابر این توطئه‌هاست.»

ه) حمایت از اپوزیسیون خارج‌نشین و گروه‌های معاند: یکی دیگر از چالش‌های بیرونی، حمایت مالی، رسانه‌ای و سیاسی قدرت‌های استکباری از گروه‌های ضدانقلاب، تروریستی و اپوزیسیون خارج‌نشین است که در هماهنگی با پروژه‌های ضدایرانی فعالیت می‌کنند. این گروه‌ها با انتشار اخبار دروغ و سیاه‌نمایی، تلاش دارند جایگاه نظام اسلامی را در داخل و خارج کشور تضعیف کنند.

«عده‌ای در خارج از کشور، با پول دشمن و با مأموریت از سرویس‌های جاسوسی، در تلاش‌اند که چهره نظام جمهوری اسلامی را مخدوش کنند. این‌ها نه به مردم فکر می‌کنند، نه به کشور، فقط در فکر منافع خود و اربابانشان هستند.»

۵- راهکارهای پیشگیری از دو قطبی‌گری و اهمیت وحدت ملی

قاعداً هر نظام اجتماعی، برای بقا و تداوم حیات اجتماعی خویش، نیازمند آن است که شناخت کاملی از ملت خویش داشته باشد و دشمن خود را نیز به خوبی بشناسد، تا در مواقع لزوم با بسیج همگانی مردم بتواند تهدیدها را مهار سازد و با آنها مقابله نماید. از این رو برقراری وحدت و پیوند عمیق میان قشرهای مردم یکی از ضروریات انکارناپذیر جامعه قلمداد می‌گردد که به طور خاص باید مسئولان به آن توجه نمایند. در مقابل، دو قطبی‌گری به عنوان یک آسیب اجتماعی، این وحدت را خدشه دار کرده و جامعه را در برابر تهدیدهای داخلی و خارجی آسیب‌پذیر می‌سازد.

مقام معظم رهبری در ضرورت این مهم فرمودند: «من بر روی وحدت ملی تأکید بیشتری دارم، به خاطر اینکه امنیت هم ناشی از وحدت است، اگر وحدت نباشد، امنیت ملی هم به خطر می‌افتد و ایجاد ناامنی می‌شود»^{۱۸}. این سخن به روشنی نشان می‌دهد که هرگونه دو قطبی‌سازی در جامعه، امنیت آن را تهدید کرده و کشور را دچار بحران می‌کند.

اگر مقوله وحدت ملی را کشورهای جهان اسلام، به صورت مسأله‌ای جدی دنبال کنند و مسلمانان به آثار و فواید آن پی ببرند، بی‌شک می‌توانند به بزرگ‌ترین قطب جهانی تبدیل گردند و تمام ابرقدرت‌ها را تحت فشار و سیطره خود قرار دهند. اگر امروز ما مشاهده می‌کنیم که کشورهای اسلامی وضع اقتصادی نابسامانی دارند، به خاطر درک ناصحیح از ضرورت این مهم می‌باشد. در مقابل، دو قطبی‌گری موجب تضعیف قدرت کشورهای اسلامی و بهره‌برداری دشمنان از اختلافات داخلی می‌شود.

اکنون سخن اینجاست که چگونه می‌توان از دو قطبی‌گری در جامعه پیشگیری کرد؟ به طور خلاصه، راهکارهای جلوگیری از این آسیب عبارت‌اند از:

الف- ایجاد همدلی و مشارکت میان قشرهای مختلف مردم و حضور در عرصه‌های گوناگون

اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و...: در پرتو این مهم است که قشرهای مختلف مردم، دست در دست هم می‌نهند و برای سازندگی کشور خویش گام‌های مؤثری برمی‌دارند. اما در نقطه مقابل، دو قطبی‌سازی اجتماعی مانع از این همدلی شده و جامعه را به تقابل می‌کشانند. حفظ این همدلی از طریق تعامل بین اقشار مختلف و پرهیز از سیاست‌های تفرقه‌افکنانه، راهکار مهمی در پیشگیری از دو قطبی‌گری است^{۱۹}.

ب- جلوگیری از آسیب‌پذیری جامعه و پیروزی در برابر انواع تهاجمات داخلی و خارجی: وقتی

وحدت و همدلی میان تمامی مردم برقرار باشد، جامعه در برابر تهدیدها مقاوم خواهد بود. دو قطبی‌گری، باعث

^{۱۸} سخنرانی مقام رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۲۶/۱/۷۹

^{۱۹} (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)، حدیث ولایت، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۳۱۰

کاهش این مقاومت شده و جامعه را دچار تفرقه می‌سازد. تأکید بر نقاط مشترک، افزایش آگاهی عمومی نسبت به خطرات دو قطبی‌سازی و پرهیز از تفرقه‌افکنی رسانه‌ای، از مهم‌ترین راهکارهای جلوگیری از این آسیب است.^{۲۰}

ج- استعمارستیزی و برقراری عدالت اجتماعی: دو قطبی‌گری، خود به ابزاری در دست استعمار تبدیل می‌شود تا میان ملت‌ها اختلاف ایجاد کرده و آن‌ها را از مسیر عدالت و استقلال منحرف سازد. مقابله با ترفندهای دشمنان، شفاف‌سازی سیاست‌های کلان کشور و پرهیز از تنش‌های بیهوده در میان گروه‌های مختلف، راه‌های مؤثر برای جلوگیری از شکل‌گیری دو قطبی‌های اجتماعی است.^{۲۱}

د- نزدیک ساختن احزاب و گروه‌های سیاسی کشور به هم برای حل مشکلات جامعه: هر جامعه در درون خود متشکل از احزاب و گروه‌هایی است که به خاطر برخی اهداف خاص تشکیل گردیده است. اما دو قطبی‌گری میان احزاب، به‌جای هم‌افزایی، تضاد و تعارض را افزایش داده و باعث هدررفت انرژی‌های سیاسی می‌شود. تأکید بر نقاط اشتراک، گفت‌وگو بین گروه‌های سیاسی و پرهیز از تخریب رقبا، از راهکارهای کلیدی در این زمینه است.^{۲۲}

ه- ارتباط تنگاتنگ دولت و ملت: اگر میان ملت و دولت وحدت همه‌جانبه برقرار باشد، چنین ملتی هرگز اجازه نخواهد داد دولت در مشکلات و گرفتاری‌ها تنها بماند. مقام معظم رهبری، در بیاناتشان اتحاد مردم با دولت را وصف‌نشدنی و سرمنشأ تمام پیروزی‌ها دانسته است. در مقابل، دو قطبی‌گری موجب بی‌اعتمادی میان مردم و دولت شده و شکاف‌های عمیقی در جامعه ایجاد می‌کند. تعامل بیشتر میان مسئولان و مردم، شفاف‌سازی اقدامات دولتی و پرهیز از دامن زدن به اختلافات جناحی، می‌تواند در این زمینه مؤثر باشد.^{۲۳}

و- اتحاد کلمه و ایجاد دولتی مقتدر: وحدت اسلامی تنها در سایه اتحاد کلمه ممکن است. در حالی که دو قطبی‌گری، این اتحاد را از بین برده و جامعه را در برابر تهدیدهای خارجی آسیب‌پذیر می‌سازد. ترویج فرهنگ گفت‌وگو، تأکید بر هویت مشترک ملی و دینی، و مقابله با جریان‌های تفرقه‌افکن، از راهکارهای اصلی در جلوگیری از دو قطبی‌گری محسوب می‌شود.

بنابراین، روشن است که وحدت ملی، محور اساسی قدرت و اقتدار یک کشور است، در حالی که دو قطبی‌گری به‌عنوان یک آسیب، این وحدت را تهدید کرده و جامعه را دچار ضعف و تفرقه می‌سازد. برای پیشگیری از این

^{۲۰} همان، ص ۱۷۷

^{۲۱} حدیث ولایت، همان، ج ۸، ص ۲۰

^{۲۲} سخنرانی در دیدار با تنی چند از سران جبهه دوم خرداد، ۲/۲/۷۹

^{۲۳} حدیث ولایت، همان، ج ۸، ص ۱۶۲

معضل، باید با رویکردهای مناسب، از جمله تأکید بر اشتراکات، پرهیز از تقابل‌های غیرضروری و ترویج گفت‌وگو، همگرایی، زمینه را برای انسجام اجتماعی و ملی فراهم ساخت.

۶- نتیجه‌گیری

دو قطبی‌گری به‌عنوان یک آسیب اجتماعی و سیاسی، همواره تهدیدی جدی برای انسجام و وحدت ملی به‌شمار می‌رود. این پدیده در سطح داخلی، موجب تضعیف اعتماد عمومی و ایجاد تفرقه میان اقشار مختلف جامعه می‌شود و در سطح خارجی، به ابزاری برای دشمنان و بیگانگان تبدیل می‌شود تا از اختلافات داخلی بهره‌برداری کنند. مقام معظم رهبری در سخنان خود همواره بر این موضوع تأکید کرده‌اند که وحدت ملی نه‌تنها منجر به تأمین امنیت ملی می‌شود، بلکه عامل پایداری کشور در برابر تهدیدات خارجی نیز می‌باشد. از نظر ایشان، دو قطبی‌گری به‌طور مستقیم امنیت داخلی و ثبات اجتماعی کشور را تهدید می‌کند و می‌تواند موجب بحران‌های سیاسی و اجتماعی گردد.

برای پیشگیری از این آسیب، ضروری است که تمامی اقشار جامعه، از مردم گرفته تا مسئولان، در راستای تقویت همدلی و تعامل مثبت حرکت کنند. تقویت اعتماد عمومی، ایجاد گفت‌وگو میان گروه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی، و پرهیز از سیاست‌های تفرقه‌افکنانه از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با دو قطبی‌گری به‌شمار می‌روند. به‌ویژه در دنیای امروز که رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی به راحتی می‌توانند اختلافات را دامن بزنند، مسئولیت ویژه‌ای بر دوش رسانه‌ها و سیاستمداران است که به‌جای تشدید اختلافات، به تقویت همگرایی و وحدت ملی بپردازند. علاوه بر این، توسعه فرهنگ گفت‌وگو و احترام متقابل میان اقشار مختلف سیاسی، مذهبی و اجتماعی می‌تواند به کاهش دو قطبی‌گری کمک کند و کشور را در برابر چالش‌های داخلی و خارجی مقاوم‌تر سازد.

در نهایت، توجه به این نکته ضروری است که پیشگیری از دو قطبی‌گری تنها با اتحاد و همکاری همه‌جانبه میان مردم و دولت میسر است. همان‌طور که مقام معظم رهبری فرموده‌اند، اتحاد مردم با دولت نه‌تنها باعث رفع مشکلات داخلی می‌شود بلکه موجب افزایش اقتدار و عزت کشور در سطح جهانی خواهد شد. بنابراین، برای مقابله با دو قطبی‌گری و تهدیدات ناشی از آن، باید از ظرفیت‌های ملی و هم‌افزایی تمامی قشرها استفاده کرد تا بتوان به رشد و توسعه کشور در شرایط امن و پایدار دست یافت.

منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

- اخترشهر، علی و مسلمی پطرودی، حمیدرضا (۱۳۸۵)، آسیب شناسی انقلاب اسلامی با محوریت وصیتنامه سیاسی- الهی امام خمینی (ره) مجموعه مقالات همایش انقلاب اسلامی، جلد سوم، قم: نشر معارف.
- آریانپور کاشانی، عباس؛ آریانپور کاشانی، منوچهر (۱۳۵۳)، فرهنگ دو جلدی دانشگاهی انگلیسی- فارسی، ج ۲، تهران امیر کبیر.
- پرتوی از هدایت نور(۱)، تهران، اداره سیاسی نیروی مقاومت بسیج.
- راهبردهای ولایت (۳)، معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه، تهران، ۱۳۷۹
- راهبردهای ولایت (۳)، معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه، تهران، ۱۳۷۹.
- سخنرانی در دیدار با تنی جند از سران جبهه دوم خرداد، ۲/۲/۷۹
- سخنرانی مقام رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۰/۰۲/۷۹
- سخنرانی مقام رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۲۶/۱/۷۹
- مرتضوی، پژمان، (۱۳۸۸)، پاتولوژی چیست؟، در تار نمای: www.pmortazvi.blogfa.com
- (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)، حدیث ولایت، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۵، جلد اول.
- مطهرنیا، مهدی (۱۳۸۲)، مقدمه‌ای بر تحلیل گفتمان انقلاب اسلامی. تهران: پرسمان.
- مطهری، مرتضی (۱۳۸۸)، پیرامون انقلاب اسلامی، چاپ یازدهم، قم: صدرا.
- نشریه صبح صادق، چهارشنبه ۱۸/۸/۷۹.